

Üldhuviteenuste riigiabi veemajanduses

Kaido Floren
jurist

Riigiabi mõiste – ELTL artiklid 107 ja 108

- 107 (1): Kui aluslepingutes ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust.
- NB See tähendab ka KOVi vahenditest antavat abi!
- Riigiabi ei pruugi olla rahaline toetus: võib olla ka nt soodushinnaga KOVi vara müük/erastamine, nõudest loobumine, muu eelis

Tausta

- Euroopa Komisjoni (ja Euroopa Kohtu) otsuste näol olemas mahukas tõlgenduspraktika. Arenev ja laienev valdkond.
- Artikkel 108: Euroopa Komisjoni pädevus kontrollida, teha otsuseid, nõuda abi tagasi ja anda määruseid. Nt üldise grupierandi määrus, VTA määrus, Propapieri juhtumi otsus jne.
- Eestis: Konkurentsiseaduse 6.ptk. Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakond. RM Riigiabi alamleht, seal riigiabi käsiraamat.
- Juhtumeid: Estonian Air, EASi ekslikud otsused, apteekide kaebus, hooldekodude kaebus, erameditsiini kaebus.

Areng Eestis 2012. aastast

- Euroopa Kohtu 24. märtsi 2011 Leipzig-Halle otsus (liidetud kohtuasjades T-443/08 ja T-455/08) lennujaama kohta, aga üldistatult igasuguse äriiselt kasutatava taristu kohta. (Apellatsiooniootsus 19. detsember 2012).
- Komisjoni 1.8.2012 kiri liikmesriikidele, mille lisas nn analüütilised skeemid, sh skeem nr 7 – veemajandus: riigiabi ei ole **vaid siis** kui turg on nii faktiliselt kui õiguslikult konkurentsile suletud.
- Keskkonnaministeeriumi ST perioodi 2007-2013 veemajanduse rahastamise määruse muutmine ja uue määruse 2015. a alguses: varasem tõdemus „ei ole riigiabi“ asendati viidetega riigiabile aktidele (vt järgmine slaid).
- Keskkonnaprogrammis need viited juba varem KKM määrusse viidud (2006, nr 13), KIK hakkas kohaldama paralleelselt ja analoogselt ST määrustega.

Üldhuviteenused – ELTL artikkel 106

2. Ettevõtjad, kellele on antud üldist majandushuvi esindavate teenuste osutamine, alluvad aluslepingute eeskirjadele, eriti konkurentsieeskirjadele niivõrd, kuivõrd nimetatud eeskirjade kohaldamine juriidiliselt ega faktiliselt ei takista nendele määratud eriülesannete täitmist.

Kaubanduse arengut ei tohi mõjutada määral, mis oleks vastuolus liidu huvidega.

3. Komisjon tagab käesoleva artikli sätete kohaldamise ja vajaduse korral adresseerib liikmesriikidele asjakohased direktiivid või otsused.

SGEI : Services of General Economic Interest – üldist majandushuvi pakkuvad teenused, kõnekeeles ka üldhuviteenused

SGEI mõiste

- Erijooned võrreldes tavapärase majandustegevused.
- Teenuseid, mida tavapärastes turutingimustes tegutsevad ettevõtjad ei paku ega suuda pakkuda „rahuldavalt ja üldsuse huvidega kooskõlas olevatel tingimustel (näiteks teenuse hind, objektiivsed kvaliteeditunnused, jätkuvus ja kättesaadavus), nagu need on määratlenud riik“.
- Tavapärasest ärioloogikast lähtudes ei pakuks ettevõtjad neid teenuseid või ei pakuks neid samadel tingimustel. Teenused peavad olema suunatud kodanikele või teenima ühiskonna kui terviku huve.
- Liikmesriikidel lai kaalutlusruum SGEI määratlemisel; komisjon peab tagama, et üldist majandushuvi pakkuvate teenuste määratlemisel ei tehtaks ilmseid vigu.

2012. aasta SGEI pakett

SGEI üldteatis – SGEI mõiste ja sellega seotud riigiabi küsimuste täpsustamine.

SGEI *de minimis* (VTA) määrus – mis tingimistel võib anda VTAd.

SGEI otsus – ELTL-ga kooskõlas olev abi, millest ei pea teatama.

SGEI raamistik – kooskõla tingimused, mille puhul peab siiski EK-lt eelnevalt luba küsima.

NB! SGEI mõiste ja vastav riigiabi alane praktika eksisteeris juba varem, tegemist ei ole alles 2012 tekkinud nähtusega.

SGEI VTA

- **SGEI VTA määrus (EL) nr 360/2012**
- **500 000 kolme aasta jooksul**
- Ülesande andmise akt: põhjendus 6

NB kumuleerimine, artikkel 2:

8. Käesoleva määruse kohast vähese tähtsusega abi ei või kumuleerida mis tahes hüvitisega, mida antakse samade üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest, sõltumata sellest, kas hüvitis sisaldab riigiabi või mitte.

NB – sellest järeldub, et ei tohiks teha projekti I etappi VTAna, vaid minna kohe „päris“ riigiabi peale

SGEI otsus

- EK 20. detsembri 2011. aasta otsus 2012/21/EL Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes
- SGEI kestvus – artikkel 2(2) : Käesolevat otsust kohaldatakse ainult juhul, kui ettevõtja üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise periood ei ületa kümmet aastat. Juhul kui ülesande kestus ületab kümme aastat, kohaldatakse käesolevat otsust üksnes niivõrd, kui võrd ülesande täitmine eeldab teenusepakkujalt märkimisväärseid investeeringuid, mida on vaja amortiseerida pikema ajavahemiku jooksul kooskõlas üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtetega.
- NB TATi (toetuse andmise tingimused) § 13 lg 2 p 10: KOVi otsuses peabki olema tähtaeg.
- Piirmäär: 15 miljonit eurot aastas

SGEI otsus – ülesande andmise akt

Artikkel 4 Ülesande andmise akt

- Üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise õigus antakse ettevõtjale ühe või mitme dokumendiga, mille vormi võib määrata iga liikmesriik ise. Selles aktis või nendes aktides täpsustatakse eelkõige:
  - a) avalike teenuste osutamise kohustuse täpne laad ja kestus;
  - b) asjaomane ettevõtja ja vajaduse korral territoorium; c) ülesande andva ametiasutuse poolt ettevõtjale antavate ainu- või eriõiguste laad; d) hüvitismehhanism ning hüvitise arvutamise, kontrollimise ja läbivaatamise parameetrid; e) ülemääraste hüvitiste maksmise vältimise ja tagasinõudmise kord ning f) viide käesolevale otsusele.

SGEI hüvitise arvutamine

Artikkel 5 Hüvitis

- 1. Hüvitise suurus ei ületa üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise kohustuse täitmiseks vajalikke netokulusid koos mõistliku kasumiga. 2. Netokulud võib arvestada lõikes 3 määratletud kulude ja lõikes 4 määratletud tulude vahena. Teise võimalusena võib neid arvestada avalike teenuste osutamise kohustust täitva ettevõtja netokulude ning avalike teenuste osutamise kohustust mittetäitva sama ettevõtja netokulude või kasumi vahena.
- Eeltoodu ei tähenda, et abi andmisel peaks tagama ka kasumi, eriti nt avaliku sektori ettevõtja puhul – kasumi puhul sisuliselt tegemist KOVi kaudse toetamisega.
- Artikli 5 alusel KKM määruses 59/2014 lisas 2 MFA juhend, mille järgimisel peaks 2012/21 olema täidetud. EL akt siiski vastuolu korral ülimuslik.

SGEI sisu ja ulatus

Artiklid 4 ja artiklid 5

- Kehtiva siseriikliku õigusraamistiku alusel tuleb asuda seisukohale, et artiklis 4 nimetatud aktide kogumi moodustavad ÜVVKS, TAT (toetuse andmise tingimused (määrus)), KOVi volikogu akt vee-ettevõtja nimetamise kohta ning KIKi poolt taotluse alusel (sh MFA) tehtav rahastamisotsus. Arendamise kava ei loe SGEI aktide kogumi osaks.
- Seega MFAsse hõlmatakse senine veemajandus oma tulude ja kuludega, jooksva eelarveaasta projektid, millel on juba olemas konkreetne rahastus (ettevõtja enda eelarve, keskkonnaprogramm, ÜF) + taotletav projekt. See SGEI maht kinnitatakse rahastamisotsusega.
- MFA ei hõlma arendamise kavas nimetatud võimalikke tulevasi investeeringuid, sest nende elluviimine ei ole kindel ja puuduvad ka vahendid. Ülesannet ei saa anda ilma vahenditeta.
- Sademevesi? - KKM seisukoht: on ÜVVKS ja seega SGEI **Homse hoidjad** (lahutamatu) osa.

Mõttekohad

- EL aktide abstraktsuse ja konkreetse Eesti tegelikkuse kokkusobitamine.
- Eesti seadused ja riigiabi / sh ÜVVKS/KOKS versus??? riigiabi
- KOVi enda antav abi (omafinantseering) – NB see on samuti riigiabi, seda tuleks sellisena MFAs arvestada ja mh RARi kanda.
- Laenud? – KIKi seiskoht, et laenu antakse turutingimustel, seega ei ole riigiabi.
- Piirkondlik vee-ettevõtja? KKM tõlgendus: moodustab ühe SGEI, mis antud mitme KOVi volikogu aktiga + KIKi rahastamisotsusega. Mitte nii, et igas KOVis oleks eraldi SGEI.
- SGEI otsuse artikkel 6: Liikmesriigid kontrollivad vähemalt iga kolme aasta tagant ülesande andmise akti kehtivusajal ja selle kehtivuse lõppemise järel, et hüvitis ei oleks olnud liigne. Ülemäärane hüvitise tuleb tagasi nõuda.

Muud riigiabi liigid

- Vähesese tähtsusega abi (VTA)
- 200 000 kolme aasta jooksul
- Suhteliselt vähe piiranguid, kõik valdkonnad (aga mitte põllumajandus)
- Grupierandi määrus
- 2014 laiendatud, 13 jagu, mõnikümmend eri abiliiku
- Eestis regionaalabi
- KIKi tegevusvaldkonnas eelkõige keskkonnabi, mille arvestamise tingimused samas keerukamad
- Taotlemisel tuleks juba projekti koostamisel / projekti piiritlemisel arvestada võimaliku riigiabiga.

Täna!

Kaido.Floren@kik.ee